

Pozsonyból Bratislava

Bratislava, az a város, amely Pozsony néven Magyarország régi fővárosa volt. Az első világháború után a várost a megszálló cseh katonák példátlan kegyetlenséggel foglalták el. A lakosság ugyanis nem akart idegenbe szakadni, véleményüknek pedig tömegtüntetésen adtak hangot. A cseh katonák azonban vérbe fojtották a megmozdulást.

De hogyan lett Pozsonyból Bratislava? És hogyan született ez a név? A kérdés azért is helyénvaló, mert a történelmi Magyarországon Pozsonyt a szlovákok Presporoknak hívták, amely a német Pressburg szláv változata. A szlovákok tehát Bratislavának 1919 előtt sosem hívták. Ebben az évben vették elő a magyarul is kiválóan beszélő *J. Safarik* szlovák történész 1837-ben megalkotott tézisét, amely szerint a város a magyarok honfoglalása előtt a Nagymorva Birodalomhoz tartozott, annak pedig *Vratislav* volt a fejedelme. Egyébként csak egy hajszálon múlt, hogy erre a névre cseréljék le a város régi, vagyis magyar nevét, hiszen az akkori amerikai elnök iránti tisztelgésül a *Wilsonovo* vagy *Wilsonovo mesto* elnevezés is felmerült. 1918-ban számos prágai hivatalos papíron így emlegették Pozsonyt. *Woodrow Wilson* ugyanis a világháború alatt kiállt a nemzetek önrendelkezési joga mellett, és hálából kívánták az ő nevével illetni a várost. Amikor Pozsony német és magyar lakossága megtudta, hogy a prágai kormány igényt tart a városra, a népek önrendelkezéséről szóló wilsoni elvekben bízva 1918-ban nemzeti tanácsot hozott létre, és hitet tettek Magyarország mellett. A Csehszlovák Légiónak első ízben 1918. október 31-én intézett támadást a város ellen, de a 16--17 éves hadapródtanoncok heves harcok árán – akkor még – visszaverték őket. Az olasz *Ricardo Barecca* ezredes által vezetett légió azonban január elsején újra támadott. Először a környező településeket és a külvárost foglalta el, majd néhány napon belül az egész várost megszállta. Mindezt akkor a város polgárai csak ideiglenesnek gondolták. Február 4-én viszont a Felvidékből nagy hirtelen Szlovákiává átvedlett tájegység igazgatásával megbízott megszálló erők parancsnoksága, valamint az általuk támogatott kormány Zsolnáról Pozsonyba tette át a székhelyét, ami már számukra is egyértelművé tette, hogy Pozsony végérvényesen elszakadt. Ráadásul Zsolnáról megüzenték, hogy a kormány fogadására a város költségén pontosan oda építsenek egy díszkaput, ahol *I. Ferenc József* magyar király 1909-es pozsonyi látogatásakor is állott. Annyi volt csak a kitétel, hogy most nagyobb és díszesebb legyen. A város polgárai új uraikat nem fogadták lelkesen, nem kívántak belenyugodni az impériumváltásba. A német és magyar anyanyelvű lakosság (41 százalék német, 40 százalék magyar, 15 százalék szlovák) a házaiba húzódott, a munkásság és a közalkalmazottak pedig általános sztrájkba kezdtek. Minden zárva volt. A kormány bevonulását egyedül a várost megszálló Csehszlovák Légiónak katonái figyelték lelkesen, ők álltak a Vásártéren díszsorfalat, majd a környező hegyekben toborzott szlovák katonák esküt tettek Csehszlovákiára. Február 12-én viszont az egész város kivonult ugyanerre a térre, hogy hitet tegyenek Magyarország mellett, és tiltakozzanak a megszállás miatt. A mintegy tízezres tömegre Riccardo Barecca ezredes tudta nélkül a cseh katonák a tér több pontjáról is tüzet nyitottak, majd

szuronyrohamot intéztek a rémulten menekülő emberek ellen. Amikor az olasz ezredes értesült a történetekről, a helyszínre sietett, hogy leállítsa a vérengzést, őt azonban egyik katonája puskatussal leütötte. A hivatalos jelentés később úgy fogalmazott, hogy a katonaság azért volt kénytelen fegyvert ragadni, mert a tömeg hógolyóval megdobálta őket. A sortűz és az azt követő szuronyroham következményeképp kilenc tüntető életét vesztette, legalább huszonhárman pedig súlyosan megsebesültek. A kisebb sérültek száma megközelítette a százat. Az áldozatokat a Csalogányvölgyi temetőben temették el. Ma is meg lehet találni sírjukat, nem messze *Alexander Dubcek* sírjától. Amúgy a terror még sokáig folytatódott, amire jó példa, hogy a tizennégy éves *Hubert Károlyt* az áldozatok temetése napján lelőtték. A fiatalember „bűne” az volt, hogy lehajolt, mert kikötődött a cipője. A megszálló hadsereg egyik cseh katonája pedig azt hitte, hogy a diák a fenekét mutatja. Ezért kellett meghalnia. A várost – Presporok/Pozsony néven! – még ebben az évben, vagyis 1919-ben Szlovákia fővárosává nyilvánították, a Bratislava nevet csak ezt követően aggatták rá. Ugyanebben az évben szűnt meg az Evangélikus Teológiai Akadémia, 1921-ben pedig az Erzsébet Tudományegyetem. Azért akad még magyar emlék bőven. A mai szlovák köztársasági elnök rezidenciája például az egyik magyar főnemesnek *Mária Terézia* életében épített palotájában található, a kormány székháza pedig az esztergomi érsek nyári palotájának épült ugyanekkor. A szlovák Képzőművészeti Főiskola a Pálffy-palotában, a Közélelmezési Kutatóintézet az Esterházy-palotában, a Szlovák Képzőművészek Szövetségének székháza *Mirbach János* palotájában található. Az egykori Magyar Királyi Építészeti Kamara székháza most a Szlovák Egyetemi Könyvtárnak ad otthont, a Grassalkovich-palota pedig ifjúsági központként működik.

De hogy a magyar emlékeket tovább soroljuk, Pozsony mintegy háromszáz éven keresztül hazánk fővárosa volt, hiszen Buda 1541-ben történt elfoglalása után a magyar királyok koronázóvárosa, 1848-ig pedig számos országgyűlés helyszíne volt. Ráadásul 1572 és 1784 között, tehát több mint kétszáz éven át szinte megszakítás nélkül a pozsonyi vár délnyugati kaputornyában őrizték a magyar Szent Koronát és a koronázási jelvényeket.

Forrás:

Jezsó Ákos

<http://www.emagyar.net/index.php?p=epont&id=3>